

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIV VA O'RTA MAXSUS
TA'LIM VAZIRLIGI

SAMARQAND DAVLAT UNIVERSITETI

№ 145

«Tasdiqlayman»
O'quv ishlari prorektori
A.S.Soleyev

« — » 2019 y

“MEHNATNI TASHKIL ETISH VA NORMALASH”
FANIDAN ISHCHI O'QUV DASTURI

4- kurs (5230100- Iqtisodiyot ta'lim yo'nalishi)

Bilim sohasi: 200000 – «Ijtimoiy soha, iqtisod va huquq»

Ta'lim sohasi: 230000 – Iqtisod

Ta'lim yo'nalishi: 5230100- Iqtisodiyot (tarmoqlar va sohalar bo'yicha)

Umumiy o'quv soati – 82 soat

Shu jumladan:

Ma'ruza – 30 soat (7 semestr 30-soat)

Seminar mashg'ulotlar – 16 soat (7 semestr 16-soat)

Mustaqil ta'lim soati – 36 soat (7 semestr 36-soat)

Fan dasturi Samarqand davlat universiteti Iqtisodiyot va biznes fakulteti kengashida ko'rib chiqilgan va tavsiya qilingan (201__ yil “__” _____ dagi “__” – sonli bayonnoma).

Fanning o'quv ishchi dasturi Iqtisodiyot va biznes fakultetining 2019 yil _____ dagi 1-son yig'ilishida bayoni bilan tasdiqlangan.

Tuzuvchilar:

Ulug'murodova N.B. - SamDU, «Iqtisodiyot va tadbirkorlik» kafedrasida assistenti.

Taqrizchilar:

Mirzayev Q.J. – SamSI “Menejment va statistika” kafedrasida professor, i.f.d.

Boboqulov B.M.- SamDU “Iqtisodiy nazariya” kafedrasida dotsent, i.f.n.

Iqtisodiyot va tadbirkorlik»
kafedrasida mudiri v.b:

prof:N.U.Arabov

SamDU Iqtisodiyot va biznes
fakulteti o'quv uslubiy
kengash raisi:

dots. B.U.Bozorov

SamDU Iqtisodiyot va biznes
fakulteti dekani:

prof.B.Sh.Safarov

SamDU O'quv uslubiy
boshqarma boshlig'i:

B.Aliqulov

1. O'quv fani o'qitilishi bo'yicha uslubiy ko'rsatmalar.

“Mehnatni tashkil etish va normalash” fani talabalarni nazariy bilimlar, amaliy ko'nikmalalar, iqtisodiy hodisa va jarayonlarga uslubiy yondashuv hamda ilmiy dunyoqarashini shakllantirish vazifalarini bajaradi.

Fanni o'qitishdan maqsad –talablarda mehnatni tashkil etishning turlari usullaridan samarali foydalanish va mehnat norma va normativlarni takomillashtirish bo'yicha ilmiy aaslangan xulosa va tavsiiyanomalalar ishlab chiqishga ko'nikmalar hosil qilish.

“Mehnatni tashkil etish va normalash” fanining asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:

-korxonalarda texnika, texnologiyaning va ishlab chiqarishni tashkil etish ishining rivojlanishini, xodimlarning, madaniy-texnik darajasio'sib borish munosabati bilan mehnat taqsimoti va kooperatsiyalashtirishni takomillashtirishni; mehnat jarayonini takomillashtirish, mehnatning ilg'or usul va uslublarini joriy qilishni; xodimlarni tanlash, tayyorlash, ularni malakalarini oshirishni tashkil etish ishi, shakllarini yaxshilash, texnika va texnologiya hamda pedagogik fanining hozirgi zamon talablariga javob eradigan ta'lim shakllari va usullarini tanlashdan, mehnatni norma va normativlarini takomillashtirish, hamda ishlab chiqarishni modernizatsiya qilish, texnik yangilash va diversifikatsiya qilish, innovatsion texnologiyalarni keng joriy etishni takomillashtirish o'rgatishdan iborat.

Fan bo'yicha talabalarning bilim, ko'nikma va malakalariga qo'ydagi talablar qo'yiladi. *Talaba:* bilishi kerak:

- korxonada va firmalardagi xodimlar mehnatini tashkil etish asoslarini;
- korxonada va firmalardagi xodimlar mehnatini normalashtirishni tashkil etish va uni boshqarish asoslarini;
- mehnatni tashkil va normalash bilan shug'ullanadigan mutaxassislariga bo'ladigan talabalarni;
- korxonada va firmalarda mehnatni tashkil etish, mehnat normalarini ishlab chiqish, rejalashtirish, joriy etish va ularni bajarilish darajalarini tahlil etish usul va uslublarini, ulardagi mavjud ijobiy va salbiy tomonlarini;

bajarishi lozim:

- mavjud mehnat taqsimoti va kooperatsiyasi shakllarini amaliyotga qo'llashni, bu soxada uchraydigan muammolarni aniqlashni;
- ish vaqti sarflarini turlarga ajratishni, ularni o'zlariga xos xususiyatlarini, o'rin va ahamiyatlarini ajratishni;
- personalni ish vaqti sarfini kuzatishda qo'llaniladigan kuzatish uslublarini amaliyotda keng foydalanishni;
- ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish korxonlaridagi mavjud ilg'or usul va uslublarini aniqlashni va ularni qo'llashni;
- ish vaqti sarfini kuzatishda foydalaniladigan kuzatuv varaqalaridan foydalanishni va kuzatuv varaqalarini to'ldirish muammolarini;

- ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish korxonalarida personallar uchun ish joylarini tashkil etishni, ixtisoslashtirishni va rejalashtirishni;
 - mehnat sharoitlarini yaxshilashni, ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish madaniyatini oshirishni shu soxa muammolarini aniqlashni;
 - mehnat intizomiga rioya qilinmagan holatlarda o'zbekiston Respublikasining mehnat kodeksidan keng foydalanishni;
 - yangi texnika, texnologiya joriy etilishi, ishlab chiqarish, xizmat ko'rsatish sharoitlari o'zgarishi natijasida amaliyotdagi mehnat normalarini qaytadan va o'z vaqtida ko'rib chiqishini;
- mehnat normalarini aniqlashni, ularni har tomonlama asoslashni va amaliyotga o'z vaqtida joriy etishni, xamda uchraydigan muammolarni

Ma'ruza mashg'ulotlari

№	Mavzularning nomi	Dars soatli hajmi
1.	Mehnatni tashkil etish va normalash» fanining predmeti, mazmuni va vazifasi.	2
2.	Mehnat taqsimoti va kooperasiyasi	2
3.	Ish joylarini tashkil etish, ixtisoslashtirish va rejalashtirish	2
4.	Mehnatning usul va uslublarini takomillashtirish hamda ularni joriy qilishni tashkil etish.	4
5.	Mehnat sharoitlarini yaxshilash va ishlab chiqarish madaniyati.	2
6.	Mehnat intizomi, uni mustahkamlash yo'llari.	2
7.	Ishlab chiqarish jarayoni va ishlab chiqarish operatsiyalari.	2
8.	Ish vaqti sarfining turkumlanishi (klassifikatsiyasi)	2
9.	Ish vaqti sarfini kuzatish uslublari	4
10.	Xronometraj	2
11	Mehnat normalari	2
12	Mehnat normalarini belgilash uslublari va ularni tashkil etish.	4
	JAMI:	30

Ma'ruza mashg'ulotlari multimedia qurilmalari bilan jihozlangan auditoriyada akademik guruhlar o'qimi uchun o'tiladi.

Amaliy mashg'ulotlar

№	Mavzularning nomi	Amaliy (seminar) mashg'ulot lar
1.	Mehnatni tashkil etish va normalash» fanining predmeti, mazmuni va vazifasi.	1
2.	Mehnat taqsimoti va kooperasiyasi	1
3.	Ish joylarini tashkil etish, ixtisoslashtirish va rejalashtirish	1
4.	Mehnatning usul va uslublarini takomillashtirish hamda ularni joriy qilishni tashkil etish.	1
5.	Mehnat sharoitlarini yaxshilash va ishlab chiqarish madaniyati.	2
6.	Mehnat intizomi, uni mustahkamlash yo'llari.	1
7.	Ishlab chiqarish jarayoni va ishlab chiqarish operatsiyalari.	1
8.	Ish vaqti sarfining turkumlanishi (klassifikatsiyasi)	1
9.	Ish vaqti sarfini kuzatish usublari	2
10.	Xronometraj	1
11	Mehnat normalari	1
12	Mehnat normalarini belgilash usublari va ularni tashkil etish.	2
	JAMI:	16

Amaliy mashg'ulotlar multimedia qurilmalari bilan jihozlangan auditoriyada har bir akadem. guruhga alohida o'tiladi. Mashg'ulotlar faol va interfaol usullar yordamida o'tiladi, "Keys-stadi" texnologiyasi ishlatiladi, keyslar mazmuni o'qituvchi tomonidan belgilanadi. Kurgazmali materiallar va axborotlar multimedia qurilmalari yordamida uzatiladi.

5. Mustaqil ta'lim

№	Mavzularning nomi	Mustaqil ta'lim
1.	Fanning predmeti, mazmuni va vazifasi	3
2.	Mehnat taqsimoti va kooperasiyasi	3
3.	Ish joylarini tashkil etish, ixtisoslashtirish va rejalashtirish	3
4.	Mehnatning usul va uslublarini takomillashtirish hamda ularni joriy qilishni tashkil etish.	3
5.	Mehnat sharoitlarini yaxshilash va ishlab chiqarish madaniyati.	3

6.	Mehnat intizomi, uni mustahkamlash yo'llari.	3
7.	Ishlab chiqarish jarayoni va ishlab chiqarish operatsiyalari.	3
8.	Ish vaqti sarfining turkumlanishi (klassifikatsiyasi)	3
9.	Ish vaqti sarfini kuzatish usublari	3
10.	Xronometraj	3
11	Mehnat normalari	3
12	Mehnat normalalarini belgilash usublari va ularni tashkil etish.	3
	JAMI:	36

Mustaqil ta'lim tashkil etishning shakli va mazmuni.

Fan bo'yicha mustaqil ishi. Mustaqil ishi fan mavzulariga taalluqli masalalar yuzasidan talabalarga yakka tartibda tegishli (variantlangan) topshiriq shaklida 7-semestrda beriladi. Mustaqil ishining hajmi 20 betdan kam bo'lmashligi, A4 formatdagi varaqlarda qo'lda yozilishi va tikilib rasmiylashtirilishi lozim. Mustaqil ishini bajarish tartibi kafedraning uslubiy qo'llanmasida keltirilgan.

6. Fan bo'yicha talabalar bilimni baholash va nazorat qilish me'zonlari

Baholash usullari	Ekspress testlar, yozma ishlar, og'zaki so'rov, prezentatsiyalar.
Baholash mezonlari	<p>86-100 ball «a'lo»</p> <ul style="list-style-type: none"> – fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtira olish; – fanga oid ko'rsatkichlarni iqtisodiy tahlil qilishda ijodiy fikrlay olish; – o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish; – mehnat munosabatlariga oid tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish; – o'rganilayotgan jarayonga ta'sir etuvchi omillarni aniqlash va ularga to'la baho berish; – tahlil natijalari asosida vaziyatga to'g'ri va xolisona baho berish; – o'rganilayotgan iqtisodiy hodisa va jarayon to'g'risida tasavvurga ega bo'lish; – o'rganilayotgan jarayonlarni analitik jadvallar orqali tahlil etish va tegishli qarorlar qabul qilish. <p>71-85 ball «yaxshi»</p> <ul style="list-style-type: none"> – o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish; – tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish;

	<ul style="list-style-type: none"> – o‘rganilayotgan iqtisodiy hodisa va jarayon to‘g‘risida tasavvurga ega bo‘lish; – o‘rganilayotgan jarayonga ta‘sir etuvchi omillarni aniqlash va ularga to‘la baho berish; – o‘rganilayotgan jarayonlarni jadvallar orqali tahlil etish va tegishli qarorlar qabul qilish. <p>55-70 ball «qoniqarli»</p> <ul style="list-style-type: none"> – o‘rganilayotgan jarayonga ta‘sir etuvchi omillarni aniqlash va ularga to‘la baho berish; – o‘rganilayotgan iqtisodiy hodisa va jarayon to‘g‘risida tasavvurga ega bo‘lish; – o‘rganilayotgan jarayonlarni analitik jadvallar orqali tahlil etish. <p>0-54 ball «qoniqarsiz»</p> <ul style="list-style-type: none"> – o‘tilgan fanning nazariy va uslubiy asoslarini bilmalik; – iqtisodiy hodisa va jarayonlarni tahlil etish bo‘yicha tasavvurga ega emaslik; – o‘rganilayotgan jarayonlarga iqtisodiy usullarni qo‘llay olmaslik. 																	
	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th style="text-align: center;">Reyting baholash turlari</th> <th style="text-align: center;">Maks.ball</th> <th style="text-align: center;">O‘tkazish vaqti</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Joriy nazorat:</td> <td style="text-align: center;">35</td> <td></td> </tr> <tr> <td>ma‘ruza mashg‘ulotlarda faolligi, muntazam ravishda konspekt yuritishi uchun</td> <td style="text-align: center;">6</td> <td rowspan="4" style="text-align: center; vertical-align: middle;">Semestr davomida</td> </tr> <tr> <td>Mustaqil ta‘lim topshiriqlarining o‘z vaqtida va sifatli bajarilishi</td> <td style="text-align: center;">9</td> </tr> <tr> <td>Amaliy mashg‘ulotlarda faolligi, savollarga to‘g‘ri javob berganligi, amaliy topshiriqlarni bajarganligi uchun</td> <td style="text-align: center;">20</td> </tr> <tr> <td>Oraliq nazorat</td> <td style="text-align: center;">35</td> </tr> </tbody> </table>	Reyting baholash turlari	Maks.ball	O‘tkazish vaqti	Joriy nazorat:	35		ma‘ruza mashg‘ulotlarda faolligi, muntazam ravishda konspekt yuritishi uchun	6	Semestr davomida	Mustaqil ta‘lim topshiriqlarining o‘z vaqtida va sifatli bajarilishi	9	Amaliy mashg‘ulotlarda faolligi, savollarga to‘g‘ri javob berganligi, amaliy topshiriqlarni bajarganligi uchun	20	Oraliq nazorat	35		
Reyting baholash turlari	Maks.ball	O‘tkazish vaqti																
Joriy nazorat:	35																	
ma‘ruza mashg‘ulotlarda faolligi, muntazam ravishda konspekt yuritishi uchun	6	Semestr davomida																
Mustaqil ta‘lim topshiriqlarining o‘z vaqtida va sifatli bajarilishi	9																	
Amaliy mashg‘ulotlarda faolligi, savollarga to‘g‘ri javob berganligi, amaliy topshiriqlarni bajarganligi uchun	20																	
Oraliq nazorat	35																	
	<p>Oraliq nazorat (ma‘ruzachi o‘qituvchisi tomonidan qabul qilinadi). oraliq nazorat 1 bosqichda amalga oshiriladi. Guruhning faolligi, berilgan topshiriqni nazariy va amaliy jihatdan yoritilishi, xulosalarning mantiqiy</p>	35	12-hafta															

	<p>bog'liqligi, kreativ mulohazalarning mavjudligi, huquqiy-normativ hujjatlarni bilishi va boshqa talablarga mosligi hisobga olinadi. Guruhdagi har bir talabaga 0-35 oralig'ida bir xil ball qo'yiladi. Himoya kafedra mudiri tomonidan tasdiqlangan grafik asosida dars mashg'ulotlaridan so'ng tashkil etiladi</p>		
	YAkuniy nazorat	30	15 hafta
	YOzma ish	30	
	JAMI	100	

Tavsiya etilayotgan adabiyotlar

Asosiy adabiyotlar

1. Abdurahmonov Q.X., Adilova G.A., Kurboniyozov I. R., Fayzieva M.K. Mehnatni tashkil etish va normalash. O‘quv qo‘llanma. T.: TDIU, “Iqtisodiyot”, 2011.-270 bet
2. Бухалков М.И. Организация и нормирование труда: Учебник для вузов.-3е изд. и доп.-М.:ИНФРА-М, 2010-424с.
3. Nazarov A.SH. Mehnatni tashkil etish va normalash: (Darslik) – T.: TDIU, 2004 – 241 bet.
4. Rofe I.A. Organizatsiya i normirovanie truda. Ucheb. Posob. -M .: MIK, 2011.

Qo‘shimcha adabiyotlar

Qo‘shimcha adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Konstitusiyasi. – T.: “O‘zbekiston”, 2018
2. O‘zbekiston Respublikasining “Aholini ish bilan ta‘minlash to‘g‘risida”gi Qonuni (yangi tahrir). –T.: Adolat, 1998.
3. O‘zbekiston Respublikasining Qonuni. “Korxonalar to‘g‘risida”
4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha Harakatlar strategiyasi to‘g‘risida”gi farmoni // O‘zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to‘plami, 2017 yil
5. Баринов В.А. Организационное проектирование. Учебник. – М.: ИНФРА-М, 2010. – 384 стр.
6. Бычин В.Б., Малинин С.В., Шубенкова э.В. Организация и нормирование труда. Учеб. пособ. – М.: экзамен, 2005. – 235 стр.

Internet saytlari

1. [http:// www. gov. uz.](http://www.gov.uz)
2. [http:// www. mehnat. uz.](http://www.mehnat.uz)
3. [http:// www. Mineconomu.uz.](http://www.Mineconomu.uz)
4. [http:// www. edu. uz.](http://www.edu.uz)
5. [http:// www. markaz. uz.](http://www.markaz.uz)
6. [http:// www. stat. uz.](http://www.stat.uz)